

Vztah operačně taktických pracovníků k otázkám technického rozvoje

(Zvláštní číslo VM 1961)

Major Bohuslav Kröhn

Účelem tohoto článku je u pozornit na některé z hlavních otázek, týkajících se **komplexního posuzování** úkolů vojenského technického rozvoje pracovníky operačně taktickými i technickými. Článek má přinést některé podněty k zvýšení úrovně metod práce na úseku vojenského technického rozvoje.

Vojenský technický rozvoj je součástí technického rozvoje v celostátním měřítku. Zásady efektivnosti technického rozvoje a potřeba ekonomicky využívat vědeckovýzkumné a vývojové základny vyžaduje, aby jednotlivé úkoly technického rozvoje, předtím, než začnou být realizovány v plánech výzkumu a vývoje, byly **komplexně** posouzeny jak pracovníky požadovatele, tak i řešitele a budoucího uživatele. Komplexní ujasnění existujících problémů a rozporů mezi všemi těmito partnery je **základním předpokladem** řešení úkolů technického rozvoje. Tato skutečnost byla potvrzena zkušenostmi z výzkumu a vývoje jak v oblasti civilního sektoru tak i v oblasti ozbrojených sil.

Již dnes dochází v ČSSR k mohutnému rozvoji vědeckovýzkumných pracovišť (výzkumných a zkušebních ústavů, nebo středisek v ozbrojených silách), které při řešení konkrétních úkolů nabývají speciálních znalostí a zkušeností vysoké úrovně. Plněmu využití jejich pracovních výsledků brání někdy ještě nedostatky, vyplývající z nedostatečné součinnosti řady různých vědních oborů, z nedostatečné součinnosti orgánů, jejichž spolupráce je nezbytnou podmínkou zabezpečení perspektivnosti řeše-

ných úkolů. Ukazuje se, že k dokonalému využití pracovních výsledků různých pracovišť je nezbytně nutné **umění** kloubit získané poznatky z jednotlivých pracovišť navzájem, synteticky zhodnotit dílčí pracovní výsledky a vytvářet jednotnou základnu pro úspěšné zvládnutí celého úkolu. Jde tedy o zdokonalení řídicí a organizační práce jak na úrovni vědeckovýzkumných pracovišť a výzkumných a zkušebních středisek, tak i v orgánech, odpovídajících za celkovou koordinaci a usměrňování rozvoje vojenské vědy a techniky.

Je pochopitelné, že pozornost koordinujících orgánů musí se stále více soustřeďovat na nejbližší problémy technického rozvoje, vyplývající z perspektivních potřeb armády. K zabezpečení těchto nejdůležitějších úkolů je zapotřebí součinnosti řady různých vědních oborů, pracovníků z různých pracovišť jako např. pracovníků technického rozvoje, pracovníků operačně taktických složek a dalších. Každému z nich při řešení problému připadá specifický pracovní podíl, jehož vyřešení přispívá jen částečně k úspěšnému zvládnutí celého úkolu. Komplexní charakter takového úkolu vede k formulaci hlavních úkolů technického rozvoje perspektivního charakteru. Těžiště činnosti tu bude vždy na pracovištích vědeckovýzkumných ústavů, výzkumných a zkušebních středisek a dalších institucí, **hlavní důraz** nutno však klást na **nové formy kolektivní spolupráce** velkých skupin složených z pracovníků různých oborů, zejména z oboru technického rozvoje a operačně taktického a vybraných pracovníků

technicko-ekonomického směru z příslušných odvětví průmyslu. Kvalitativně nové tu musí být i řízení této kolektivní spolupráce, které musí být na nejvyšší odborné a ideologické úrovni.

V současné době je získáno na úseku vojenského technického rozvoje velké množství nových poznatků, z nichž některé nemohou být s okamžitou platností využívány v praxi pro potřeby armády. Příčinou jejich málo efektivního využití bývá zpravidla, že buď neodpovídají plně komplexnímu požadavku na vyzbrojení armády novou technikou a jsou tedy poznatkem získaným z víceméně jednostranného pohledu na daný problém nebo vycházejí z okamžitých požadavků praxe, z okamžitých potřeb a tu se zase setkáváme se zřejmým nedostatkem odborných znalostí, plynoucích z malé teoretické vyspělosti požadovatelů.

V podstatě tu jde o zásadní základy metodického rázu, kdy tvorba koncepce vojenského technického rozvoje není dilem vyrovnaného společného úsilí jednotlivých spolupracujících orgánů, nýbrž zpravidla je dilem jen orgánů technického rozvoje. Základním znakem tvorby koncepce technického rozvoje však musí být stálá péče o udržení ekvivalentního podílu přínosu nových technických i operačně taktických poznatků do formulace hlavních úkolů, jinak řečeno, orgány řídící technický rozvoj musí

dbát o plánovitě rozvíjení, činnosti směrující k srovnávání, hodnocení a tvůrčímu přetváření všech získaných faktů a k vytváření vědeckých koncepcí technického rozvoje.

Prvním úkolem tohoto orgánu musí být proto odstraňovat všechny disproporce v součinnosti technických a operačních složek ozbrojených sil na vypracování hlavních úkolů technického rozvoje a zabránit možnému vzniku nových disproporcí.

Přitom je nutno si uvědomit, že vojenský technický rozvoj i při zabezpečení nezbytného souladu technických a operačních poznatků bude podléhat zákonu zvratu kvantity v kvalitu. To znamená, že teprve nahromaděním určitého množství dílčích poznatků bude možno získat předpoklady k objevení jejich vzájemných souvislostí a hlubších vztahů a tím i k získání kvalitativně nových poznatků. Rozvoj vojenské techniky se musí provádět v boji názorů na optimální řešení úkolů a proto bude uvedený orgán povinen věnovat stálou péči morální výchově a uvědomění technických a operačně taktických pracovníků, aby byly jednak projevy ustrnělého, dogmatického pohledu na rozvoj zbrani a materiálu vymýceny a jednak aby byly odstraněny tendence stavět nerealistické koncepce úkolů, neodpovídajících ekonomickým a technickým možnostem národního hospodářství.

Jaká jsou hlavní hlediska, z nichž vychází komplexní rozbor koncepce řešení úkolů technického rozvoje

Cílem komplexního rozboru je navrhnout na základě využití všestranných podkladů předmět vojenské techniky (vojenského materiálu), s hlavními takticko-technickými parametry, který se uvažuje v budoucnu po jeho vyřešení zavést do výzbroje (výstroje) armády. Přitom tento rozbor musí dát podklady pro to, jakým způsobem je nejvýhodnější možné daný předmět zabezpečit, tj.:

- výrobou podle vlastního výzkumu a vývoje,
- výrobou podle licenční dokumentace,
- dovozem.

Z uvedeného je patrné, že komplexní rozbor musí být souhrnem operačně taktických a ekonomických studií, vypracovaných na různých příslušných pracovištích armády k danému úkolu. Skládá se zpravidla z části operačně taktické, technické a ekonomické, které mohou být zpracovány v různém časovém rozpětí a lhůtách ovšem tak, aby při konečném komplexním posouzení

úkolů předcházející obvyklé rozhodnutí o zařazení úkolů do plánu (vývoje, osvojení výroby nebo dovozu), byly jednotlivé části navzájem projednány a shrnuty v ucelený závěr.

Obsah operačně taktické části studie je třeba zaměřit na získání podkladů pro upřesnění zkoumaného námětu z hlediska perspektivních operačních a taktických potřeb a z hlediska současných zkušeností se stávající obdobnou technikou.

Bylo by značným přínosem uvedené části, odpovídalo-li by např. na otázky:

- bojového použití předmětu u vojsk,
- perspektivního organizačního začlenění předmětu,
- perspektivnosti navrhovaného předmětu u vojsk,
- srovnání navrhovaného řešení s operačně taktickým řešením podobného problému ve spojeneckých armádách, eventuálně v armádách kapitalistických států.

Uvedená operačně taktická část studie by měla být srovnána s technickou a ekonomickou částí studie, zaměřenou především na technické řešení, rozbor kapacitních možností vědecko-výzkumné základny vývoje a výroby, zhodnocení možností surovinové a materiálové základny a rozbor z hlediska nákladů na přezbrojení armády novou technikou. Výsledkem této činnosti pak bude formulace závěru, v němž musí být stručně a jasně shrnuty výsledky taktických, technických a ekonomických rozborů s jednoznačným návrhem na způsob zabezpečení požadavku.

Součinnost operačně taktických a technických složek armády na rozborové činnosti otázek rozvoje nejdůležitější nové vojenské techniky přináší řadu významných kladných jevů.

Nejdůležitějším jevem je kvalitativní zlepšení obsahu plánu vojenského technického rozvoje, tj. zlepšení jednotlivých úkolů vývoje v tom smyslu, že jsou na úrovni světového technického pokroku i perspektivních operačně taktických požadavků.

Další důležitou stránkou této spolupráce je skutečnost, že se jí významně zvyšuje vojenská odbornost jak pracovníků na úseku operačně taktickém, tak i technickém. Tak např. hlubší poznání technické úrovně, možností, organizačních předpokladů pro vývoj a osvojování výrob nových výrobků v čs. průmyslu, poznání složitosti řešení nové techniky v jednotlivých jejích oborech, významně přispívá k zlepšení způsobu tvorby a formulace taktických požadavků na zabezpečování potřeb armády novou technikou. Odstraňuje úzce vymezený, ne-realistický a podmínkám materiálně technické základny neodpovídající pohled na možnosti technického rozvoje a výroby. Pomáhá odstraňovat dále živelnost z tvorby taktických požadavků na techniku a prohlubuje metody k jejich vědeckému vypracování a to zejména proto, že musí stanovit **velký časový předstih** je nutno prováděnými studii vytvořit, aby technika zajišťovaná na základě komplexního takticko-technicko-ekonomického výzkumu byla ještě dostatečně dlouhou perspektivní po ukončení vývoje nebo zahájení výroby.

Na druhé straně odstraňuje tato spolupráce nebezpečí formulace takových technických koncepcí úkolů, které nepřihlížejí k novým poznatkům operačního umění, nemohou být zaváděny do výzbroje vojsk, protože jsou morálně zastaralé již v době zahájení výroby.

Je přirozené, že tato práce, vyúsťující ve vytýčování perspektiv rozvoje vojenské

techniky a tím i rozvoje ozbrojených sil (nároky na odbornou kvalifikaci vojáků, příprava výuky pro obsluhu nových zařízení, technické zabezpečení provozu nové výzbroje v jednotkách vojsk atd.), musí být řízena a prováděna vybranými pracovníky-odborníky v otázkách operačně taktických a technických i ekonomických s pokud možno vědeckou kvalifikací. Celá tato činnost se nutně musí opírat o spolupráci se Sovětským svazem a lidově demokratickými státy. Teprve na základě práce těchto vybraných pracovníků jsou vytyčeny operačně taktické směry pro rozvoj nové techniky i návrhy perspektivních plánů zabezpečení ozbrojených sil novou technikou reálné, odpovídají daným podmínkám a možnostem a splňují předpoklady, aby vynaložené úsilí a prostředky do technického rozvoje byly maximálně efektivně využity.

Požadavky na úzkou spolupráci pracovníků obou uvedených směrů jsou plně odůvodněny jak zkušenostmi z minulosti, tak i současnými potřebami zkvalitňování výzbroje a výstroje. Toto odůvodnění plně vynikne, uvedeme-li si několik příkladů možného zanedbání komplexního rozboru u důležitých problémů rozvoje vojenské techniky podle shora uvedených hledisek.

Např. je vyvíjen protiletadlový kanón pro použití v podmínkách působení zbraní hromadného ničení. Je známo, že uvedené podmínky podstatným způsobem zasahují do způsobu vedení boje a organizace bojových armád. Stoupají nároky na pohyblivost vojsk, zvětšují se rychlosti i vzdálenosti bojových přesunů. Uvedené skutečnosti nejsou však při stanovení takticko-technických požadavků komplexně vyhodnoceny a odrazí se např. v takticko-technických požadavcích pouze tím, že je požadováno pouze zkrácení doby pro uvedení protiletadlového kanónu z pochodového stavu do bojového. Přitom se zanedbá požadavek na vývoj takového protiletadlového kanónu který by zabezpečil protiletadlovou obranu přesunujících se vojsk i **za pohybu**. Je přirozené, že takový protiletadlový prostředek by nebyl v souladu s potřebami armády a nebyl by ani zaveden do výzbroje.

Jiný příklad. Stanoví se takticko-technické požadavky na vývoj obrněného transportéru. Uvažme, k jakým důsledkům by vedla skutečnost, kdyby nebyla důsledně objektivně zhodnocena otázka jeho výzbrojení prostředky pro vedení palby, které budou na žádoucí úrovni v době jeho použití u vojsk. Úpravy v lafetaci zbraní na vyrobeném obrněném transportéru vedou zpravidla k nutnosti konstrukčních úprav vo-

zidla, k prodlužování vývoje, k ztrátě tempa technického rozvoje, k vícenásledům a k pozdějšímu zavedení nového vozidla do výzbroje armády. Tyto možné negativní zjevy lze odstranit již v zárodku řešení úkolu a to právě **komplexním rozбором koncepce řešení** se strany vybraných odborníků znalých perspektiv rozvoje jak nových druhů techniky tak i jejich optimálního bojového použití u vojsk.

Požadavky na spolupráci pracovníků operačně taktického i technického směru při rozvoji nové techniky se týkají prakticky všech druhů nové vojenské techniky a je možné je uskutečňovat v celém průběhu řešení úkolů. Přitom však nutno zdůraznit, že zásadní význam má především **provedení komplexní takticko-technické a ekonomické studie uvažovaného problému na začátku jeho řešení**, tj. v době, kdy nejsou vynakládány prostředky na jeho řešení v plné šíři, kdy nejsou ještě zmobilizovány široké kapacity vývojové a výrobní základny na provedení konstrukce a výroby. Tato zásada však nemůže být v rozporu s tím, aby bylo možno v etapách předvývojových a předvýrobních ověřit optimální možné řešení na řadě výzkumných prací, umožňujících objektivní posouzení řešení.

Další významnou etapou, zasluhující soustředěné pozornosti je etapa, vypracování takticko-technických požadavků. Její dalekosáhlý význam spočívá v tom, že stanovené taktické a technické parametry jsou základním podkladem, podle kterého probíhá celý vývoj a jehož splnění je jedním z hlavních měřítek pro zavedení předmětu do výzbroje a výstroje armády. Proto jakékoliv nedomyšlené stanovení parametrů a jejich dodatečné úpravy mají nepříznivé následky pro další řešení jako prodlužování etap technického rozvoje, zvyšování finančních nákladů apod.

Z dalších etap spolupráce je účelné využít zkoušek prováděných s prototypy nebo

výrobky ověřovací série. Významným rysem činnosti v této etapě by bylo srovnání původní koncepce úkolu a takticko-technických parametrů s výrobkem a vypracování stanoviska pro zavedení do výzbroje a výstroje armády.

Vedle těchto příkladů je možno zkvalitňovat spolupráci při dalších příležitostech, jako např. při zasedáních vědecko-technických poradních orgánů jak u druhů vojsk, tak i v celoministerském poradním orgánu a účelným využíváním vojenských odborníků z oblasti technického rozvoje při větších cvičeních s vojsky a štábních cvičeních. Účast na cvičení by byla jednak jistě přínosem pro pracovníky z pracovišť technického rozvoje, ale kromě toho mohou tito pracovníci přispět svými odbornými znalostmi při vyhodnocování cvičení z hlediska stanovení dalších perspektiv rozvoje armády a dosažení bojové pohotovosti. Jako další možnost jak prohloubit připravenost na řešení komplexních takticko-technických studií by bylo možno uvažovat i o tom, že některé dílčí cvičení s vojsky by bylo možno zaměřit přímo na prověření a osvětlení určitých důležitých specifických problémů.

Z uvedeného vyplývá, že komplexní posuzování otázek vojenského technického rozvoje je perspektivním úkolem, který má zajišťovat předstih, který má soustřeďovat technický rozvoj na řešení takových otázek, které budou čs. ozbrojené síly potřebovat ne tak dnes, jako zítra a pozítří. Odstranění nedostatků, způsobujících nekomplexnost, to jsou otázky dneška, které vznikly proto, že minulost nevyžadovala, aby si vojenská věda v těchto otázkách zajišťovala předstih.

Obtížným problémem je nalézt vhodné kádry k provádění komplexních rozborů, dosti prozíravé, iniciativní, schopné vědecky a perspektivně pracovat. Ale tato obtíž musí spíš vést k řešení tohoto problému, než k tomu, aby se před ním zavíraly oči.